

znejih časih prišel na vrsto. Egipčani so živino častili kot božanstvo, posebno sveta so jim bila goveda in med temi najbolj trije biki: Mneois, Onuphis in Apis.

Gori smo uže omenili, da velika rodovitnost zemlje ni brez škode bila ljudstvu, katero se je presilno pomnožilo. Tudi ljudstvo najnižjih stanov je svoje otroke lahko izrejevalo. Diodor Sicul pripoveduje, da enega otroka do moža izrediti, ni stalo več kakor 20 drahem, to je, kakih 5 tolarjev. Toliko neizmerno število ljudi je naredilo preveliko število delavcev, ki so se za majhno dnino na sejnih ponujali v delo. Nasledek tega je bil propad ljudstva v suženstvo, po katerem se je dobro godilo višim, nižim pa od unih zatiranim prav slabo. Iz tega je razvidno, kako da so Egipčani mogli zidati take velikanske in nepotrebne stavbe, piramide itd., katerih bi napraviti ne mogle najbogatejše države s svobodnim ljudstvom, ko bi ga morale za delo plačevati pošteno. Nobeden Egipčan ni smel premeniti svojega rokodelstva, in noben delavec ni mogel priti do kakega posestva, velika množica ljudstva ni bila nič na boljem kakor živina. To, da so bili viši in nižji stanovi tako zelo ločeni, je bilo krivo, da poljedelstvo ni napredovalo, temveč sčasoma propalo. (Kon. prih.)

Kaj se dandanes našim gospodarjem bolje izplača: pridelovanje žita za prodaj ali pa reja goveje živine?

Dokler železnic ni bilo, ni bilo lahko na to vprašanje odgovora dati, ki bi bil vsaj večemu delu naših deželá primeren. Dandanes pa ne bomo napačno rekli, ako rečemo, da je živinoreja bolj na dobiček našim gospodarjem, kakor pa žitoreja. Po železnicah je lahko zdaj iz oddaljenih krajev v vsako deželo uvaževati žita. In da se to tudi res godí, pričajo nam vsakdanje skušnje. Nasproti pa vidimo, da s prevaževanjem živine ne gre tako lahko, marveč vidimo, da dohajajo celó iz tujih držav barantači v naše dežele, ki nakupujejo goveda in jih večidel dobro plačujejo.

Ker tedaj po takem na gori stavljeno vprašanje lahko damo odgovor, da gospodarju večí dobiček vrže, če se bolj do živinoreje obrne kakor na pridelovanje žita za prodaj, zato pa je treba pot umne živinoreje nastopiti, ker le po tej poti mu doide zaželeni dobiček.

Glavno vodilo umne živinoreje pa je: „imej v svojem hlevu le toliko repov, kolikor jih dobro rediti moreš.“ Veliko živine v hlevu imeti, zraven pa le malo klaje, da ti živina stradati mora, je očitna potrata. Zakaj? — zato, ker to malo klaje, kolikor je tvoja živina dobi, zaleže jej le toliko, da se pri življenji ohrani; ne bo pa na-se dobila ne mesa ne loja, pa krava ti bo tudi le malo molzla. Zato naj bi naši gospodarji večo skrb obrnili na to, da poleg dobro gleštanih senožet tudi na svojem polji zadostne klaje pridelujejo.

Dokler pa gospodar ne pride do tega, da bi svoji živini dajati mogel dovolj klaje, naj tudi nikar ne začne z bolj žlahnimi plemeni, kajti potem bi še le prišel iz dežja pod kap.

Dober začetek boljše živinoreje bil bi uže ta, ako domače svoje pleme začne umno izrejevati. To pa se zgodi, ako si za rejo obdrži najlepša teleta od najbolj molznih krav; taka teleta naj vsaj 6 tednov sesajo pri svoji materi, kajti še le potem postane njihov želodec tako močan, da namesti mleka je v stanu prebavljati sladko seno, žitni drob in pa moko lanenih preš. Taka teleta, ki so dalje časa materno mleko uživala, izrastejo

tudi večá. Če mlada teleta v prvem letu svoje starosti ne dobivajo zadosti klaje, je to pregrešek, ki se pozneje ne dá več popraviti. Tudi naj teletom do tistega časa, ko prestanejo za pleme ugodna, to je, da so eno leto in pol stara, dovoli prosto gibanje in da v toplejšem letnem času vsak dan pridejo iz hleva pod milo nebó. Le po tej poti si gospodar izredi zdravo, lepo vstvarjeno in večo mlado živino, katera bode pozneje dobljeno klajo gospodarju z večim dobičkom povračala.

Kar se tiče tega, kako naj gospodar z mlekom ravná, je to različno po krajnih razmerah. Če mu je mogoče mleko kar naravnost prodati, mu vrže to največ dobička; za tem pride, če iz sladkega mleka sir dela; manj dobička mu daje napravljanje surovega masla, da pri tem s siratko prešiče krmi, kajti to je gotovo najdražja klaja. Naravnost mleko prodajati je pa le tam mogoče, kjer je gospodar blizo kakega mesta ali družega večega kraja; — sir iz sladkega mleka delati je le večim posestnikom mogoče, za manjše posestnike pa daje mleko največ dobička, če stopijo v sirarske zadržuge. Temu dokaz so naše sirarske zadržuge v Bohinji, sirarske zadržuge v Tolminu itd.

Kako dolgo ostanejo kaljiva semena naših domačih žit, detelj itd.?

Da semena ne ostanejo večno kaljiva, to ve vsak gospodar. Al mnogo jih je, ki ne vedó, koliko časa semena naših navadnih pridelkov obdržijo kaljivost in so za setev pripravna.

Zato mislimo mnogim kmetovalcem ustreči, če na gori stavljeno vprašanje damo odgovor, ker se včasih primeri, da gospodar dobí kako staro seme, pa ne ve, ali bi ga mogel sejati ali ne.

Kaljivost obdrži: koruza 4 leta, pšenica 3—4, rž 3—4, ajda 2—3, ječmen 2—3, oves 2—3, proso 2, turška detelja (esparseta) 3—5 let, nemška detelja (lucerna) 3 leta; navadna rdeča detelja 2 leti, lan 8 let, konoplja 4, ogeršica 3 leta, fižol 5 let, grah 5, grašica 3 leta, leča 2 leti, repa in ohrovt 5—6, korenje 4, kimmelj 2—3, mak 2—3, pesa 4—6 let.

Nove postave.

C. kr. trgovinsko ministerstvo je z ukazom 5. decembra 1878. leta, št. 1993, trgovinskim in obrtnijskim zbornicam naznanilo, da občna colna tarifa Avstro-ogerske colne okolije, katera je s postavo od 27. junija 1878. l. drž. zak. šte. 67 razglašena bila, 1. januarija prihodnjega leta v veljavo stopi. Le, ako se bodo obravnave o kupčijski pogodbi z Laško državo prej ugodno rešile, se bode morda uvozninska tarifa o prometu z Laško gledé nekaterih važnih stvari premenila.

Obraavnave deželnih zborov.

Deželni zbor Kranjski.

V 14. in zadnji seji dne 16. oktobra je c. kr. deželni predsednik vitez Kalina odgovoril na interpelacijo poslanca g. Kluna zastran zasežbe neke številke časopisa „Slovenca“ rekši, da izvrševanje tiskovne postave pripada sodnijskim oblastvom, in da se zapečatenje vsega lista opira na postavo. — Dalje je c. kr. deželni predsednik odgovoril na interpelacijo poslanca Pfeiferja gledé različnih napak pri iztirjevanji davč

nih zaostankov, in obljubil, da vlada tudi v prihodnje ne bode ostro postopala v ozira vrednih slučajih.

Izvolil se je potem novi deželni odbor, in sicer bili so izvoljeni sledeči odborniki: Dežman iz vrste velikih posestnikov, pl. dr. Schrey iz vrste mest, trgov in kupčijske zbornice, dr. Schaffer iz celega deželnega zbora in dr. Bleiweis iz vrste poslancev kmetijskih občin. Razen dr. Bleiweisa so vsi prevzeli izvolitev, a dr. Bleiweis se je odpovedal tako-le: „Presrčno zahvalo Vam, gospodje, za čast in zaupanje, ki ste me volili zopet na mesto, kjer sem sedel celih sedemnajst let. Ne bojim se dela, ki ga deželnemu odborniku naklada služba za domovino in narod naš. Kajti reči moram, hvala Bogu! da moje duševne in telesne moči niso še opešale. Al tiste okoliščine, katere sem povdarjal v adresinem govoru, ko sem navajal, da me z začetka ni bila volja, priti v deželni zbor, — tiste okoliščine mi ne pripuščajo, da bi prevzel namenjeno mi čast, zatoraj ponavljam presrčno zahvalo Vam, dragi prijatelji, in prosim, da namesti mene izvolite drugoga.“ Potem je bil namesti dr. Bleiweisa izvoljen dr. Vošnjak za deželnega odbornika. Za namestnike odbornikov so bili potem izvoljeni: baron Taufferer iz vrste veleposestnikov, župan Lašan iz vrste mest, trgov in kupčijske zbornice, vitez Gariboldi iz celega deželnega zbora in Karol Klun iz vrste poslancev kmetijskih občin. Ker se je pa tudi Klun odpovedal odborstvu, izvoljen je bil namesti njega dr. J. Poklukar.

Dr. Schrey stavi nujni predlog: naj deželni zbor popolno priznanje in zahvalo izreče Kranjskim vojakom v Bosni in Hercegovini za odlično hrabrost ter naj za ranjene Kranjske vojake privoli 1000 gid. iz deželnega zaklada. Dr. Bleiweis toplo podpira priznanje izvrstne hrabrosti Kranjskih vojakov, al 1000 gold. za ranjence se mu dozdeva pre malo, toraj predlaga, naj se v ta namen dovoli 2000 gold. Deželni zbor Bleiweisov predlog sprejme enoglasno. C. kr. deželni predsednik vitez Kalina se zahvaluje deželnemu zboru za lepi dokaz enoglasnega domorodnega mnenja ter dostavi, da bode ta sklep po brzozavnem potu naznanil Njega Veličanstvu presvitlemu cesarju.

Poročilo gospodarskega in finančnega odseka o deželni prikladi na pivo in žganje se izroči deželnemu odboru v pretres z dostavkom, da prihodnjemu deželnemu zboru o tem poroča in nasvete stavi. Pri tej priliki je obveljal predlog Lukmanov, naj se vlada naprosi, da se dovoljenje za prodajo žganja iz moralnih ozirov kolikor mogoče omeji.

Potem je obveljal predlog gospodarskega odseka, naj se vlada naprosi, da vse stori, kar je zaradi ubranitve goveje kuge potrebno, zlasti tudi to, da v ta namen v dogovor stopi z Ogersko vlado, katera premalo ostro postopa za obrambo te pošasti.

Poslanec Potočnik je v imenu gospodarskega odseka predlagal sledeče: Deželni odbor naj vse preskrbi, da se delo za cesto od Hajke čez Dobljče do Črnomlja brž ko mogoče začne, ter naj pri nekrateni izpeljavi te ceste vso svojo pozornost obrne na primerne poprave okrajne ceste v Vinskih goricah poleg Majerla; dalje naj se deželni odbor potegne za to, da bode Litijski cestni odbor obravnava zaradi Savskega broda pri Savi končal; — da se operat zaradi preložitve ceste med Smukom in Lašičami v kratkem izdela in cesta dovrši, in da se bode cesta čez Slivsko goro preložila. Ti predlogi vsi so obveljali. Sprejel se je potem tudi Lukmanov predlog, naj deželni odbor skrbi za to, da se ceste h kolodvorom, katere še niso izdelane, brž ko mogoče izvrše, in pa

predlog Robičev, naj deželni odbor dela na to, da se okrajna cesta na Klancu v Belipeči kmalu preloži.

Vitez Gariboldi poročal je v imenu odseka, ki je imel pretresovati delovanje deželnega odbora. Vsled tega so obveljali sledeči nasveti: deželni odbor naj prihodnjemu zboru poroča, ali in kedaj bi se zaklad Ilirske ustanove za slepe razdelil med Kranjsko in Koroško; — deželnim uradnikom in služabnikom naj se podpore dadó le v prav ozira vrednih slučajih, nagrade pa le takrat, kedar so razen službene dolžnosti kaj izvanrednega in prav koristnega storili; pri tem se pa dotični proračun nikakor ne sme preoračiti; — deželni odbor naj obstanek okrajnih blagajnic tudi za leto 1879. zagotovi; — deželni odbor naj bode pozoren na obravnavo zastran odveze davščin za cerkvene namene in naj o tej reči ter o vprašanji zaradi kongruje poroča prihodnjemu deželnemu zboru; — s tiskom stenografičnih zapisnikov naj se požuri tako, da se bode vselej zapisnik poprejšnje seje predložil v vsaki prihodnji seji.

Potem pl. dr. Schrey nasvetuje, naj deželni odbor uradovanje gledé uradnega jezika pri deželnih uradih, posebno pri knjigovodstvu, enolično uravná tako, da se načelo ravnopravnosti obeh deželnih jezikov ne bode prelomilo in cenejše uradovalo. Poslanec dr. Poklukar poprime o tem predlogu besedo in dokazuje, kam dr. Schreyev predlog cika, odpravi naj se namreč slovensko uradovanje, kar se nikakor ne sme zgoditi. Poslanec Svetec tudi ostro spodbija predlog dr. Schreyev in svarí, ne se reči dotikati, katera je tako občutljiva. Nemški jezik pri nas nikakor ni splošni deželni jezik, kajti razen mrvice Nemcev v Ljubljani in razen peščice Kočevarjev je vsa naša dežela slovenska in jezik naroda je slovenski. Mi smo nemškemu jeziku pripoznali pravico s pogojem, da se pred vsem ista pravica pripozna slovenskemu jeziku. Narodna poprejšnja večina je uže več let popustila vprašanje gledé jezika zato, da ni bilo daljega prepira; gospodje na uni strani ne ponavljajte ga tedaj vnovič, vzite nemškutarski predlog dr. Schreya v koš. Al poročevalec vitez Gariboldi, nekdanj poslanec v narodni vrsti, ga podpira, in se ve, da je konečno obveljal pri sedanji večini.

Poročevalec Dreo v imenu gospodarskega odseka poroča o prošnji Žužemperskega županstva zastran zidanja železnice po Krški dolini na Dolenjskem in v daljem govoru toplo priporoča, naj se deželni odbor obrne do ministerstva s prošnjo, da v prihodnjem državnem zboru predloži načrt postave o zidani Dolenjske železnice. Ta predlog je enoglasno obveljal. — Predlog poslanca Pakiža, naj se davčnim okrajem Ribnica, Lašice in Kočevje vsled neviht leta 1878. primerni davek odpiše, se s priporočilom izroči c. kr. vladi. — Prošnja podobčin Vrhpolje in Sanabor, da bi se odcepili od Vipavske občine ter postali samostojna občina, poslanec Lavrenčič v daljšem in temeljitem govoru prav toplo priporoča to prošnjo ter dokazuje veliko korist zadevnih občanov v vsakemkoli obziru. Dr. Bleiweis podpira prošnjo povdarjaje, da je deželni zbor uže vlani vslišal to prošnjo ter sklenil zadevno postavo, ki pa ni bila potrjena. Isto tako dr. Poklukar priporoča, naj se prošnja takoj vsliši. Naposled je pa vendar predlog dr. Deu-a, ki ga je stavil v imenu občinskega odseka, obveljal, po katerem se je prošnja izročila deželnemu odboru, naj se pri sestavljanji glavnih občin po mogočnosti na njo ozira.

Poročevalec Dežman nasvetuje v imenu gospodarskega odseka nekatere uredbe zastran zboljšanja okrajno-cestnih zadev, kar obveljá; pri tej pri-

liki se sprejel tudi predlog barona Apfaltrerna, naj se deželni odbor posvetuje in potem poroča, bili ne bila cestna postava v nekaterih točkah premeniti.

Volitev poslanca Karola Šavnika v Kranji se brez ugovora potrdi enoglasno. — Poročevalec Klun v imenu šolskega odseka temeljito in toplo priporoča nasvèt poslanca Detelje gledé obstanka gimnazije v Kranji in stavi predlog, naj se deželni odbor obrne s prošnjo do deželne vlade, da naj se ona z vsemi mogočimi sredstvi pri ministerstvu potegne za obstanek gimnazije v Kranji, kateri predlog enoglasno obveljá. — Potrdi se računski sklep deželnega zaklada in njegovih podzakladov za leto 1877. — Poslanec Potočnik poroča o preložitvi Turjaške ceste in nasvetuje, naj se ta cesta še letos dodela, pa tudi cesta v Gubnišah, kakor hitro mogoče, preloži, kar obveljá. Prošnja podvzetnikov Zafraniča in Peliča, da bi se jima dovolila neka odškodnina vsled te ceste, se izroči deželnemu odboru v konečno rešitev. — Predlog dr. Deua gledé razdelitve pašnikov in uravnave lastninskih razmer gledé menjevalnih zemljišč se izroči deželnemu odboru, naj prihodnjemu zboru predloži načrt zadevne postave. — Predlog dr. Bleiweisa gledé vštèvanja tretjinske priklade pri izvršitvi volilne pravice za deželni zbor se v pretres in poročanje izroči deželnemu odboru. — Deželnemu odboru se dalje v rešitev izročé: prošnja za podporo fabriške šole v Kočevji, prošnja Cerkniske občine za privolitev 32% priklade, prošnja okrajno-cestnega odbora Idrijskega za privolitev cestne priklade in prošnja okrajnocestnega odbora v Metliki za podporo.

Z navadnimi običaji se je zborovanje sklenilo s trikratnimi „slava“- in „hoch“-klici na Njega Veličanstvo presvitlega cesarja.

Slovansko književstvo.

* *Vojska na Turškem od leta 1875. do konca leta 1878.* Obsega: Začetek ustaje v Hercegovini, vojsko Srbov, Črnogorcev in Rusov s Turčijo, slednjič zasedbo Bosne in Hercegovine po slavni Avstrijski armadi. Za priprosto ljudstvo spisal Jakob Aléšovec.

Tako je naslov knjigi, ki je, 104 strani debela, pretekli teden prišla na svitlo v zalogi znanega knjigarja Jan. Giontinija v Ljubljani, okinčana z dobro zadeto sliko slavnega zmagovalca generala Filipoviča in štirimi barvanimi podobami iz vojske. Res srečna je bila misel pisatelja in založnika, ki je rodila to knjigo, kajti če je našemu ljudstvu kdaj došlo kaj o pravem času, gotovo je to skupen popis vsega, kar se je na jugu in zavoljo njega po Evropi godilo zadnjih čvetero let, ki je obračalo doli oči celega sveta in osobito nas Slovanov. Da je to delce prišlo na svitlo ravno zdaj, ko je zasedba Bosne po naši slavni armadi dovršena, to daje knjigi še večo vrednost. Posebno priprostemu ljudstvu bo dobro došla, ker ono ni imelo dozdej še prilike sestaviti si nepretrgano vrsto dogodjajev na jugu, ki se drug družega držé. — Sestava knjige je prav naravna. Najprej nam popiše pisatelj Bosno in Hercegovino ter njune prebivalce, zemljo in njene glavne pridelke, trpljenje krščanske „raje“ pod težkim Turškim jarmom, ki je vzrok ustaje v Hercegovini leta 1875. Med glavnimi vodji te ustaje najdemo tudi našega junaka Miroslava Hubmayerja. Ker niti Turčija z grdo, z orožjem, niti Evropske oblasti z lepo, s prigovarjanjem in posredovanjem niso mogle zadušiti upora in ker Turčija ni marala dobrih svetov, stopite l. 1876. na noge Srbija in Črnagora; prva v vojski nima sreče, druga pa Turke povsod potolče. Za tem je

nastalo premirje in zopet pomenkovanje diplomatov, a tudi to brez vspeha. Turčija, po Angležih podpihana, noče odjenjati in tako pride do vojske med njo in Rusijo, kateri pristopite najprej Rumunija, potem še Srbija; Črnagora ni ves čas meča več vteknila v nožnice. Ta važna in huda vojska je obširneje popisana tako, da ima bralec jasno njeno podobo pred očmi. Konec jej je sklep mirú v sv. Štefanu blizo Carigrada med Rusijo in Turčijo. Zopet miruje orožje in snide se kongres v Berlinu, na katerem sprejme Avstrija nalogo zasesti Bosno in Hercegovino. Popis te zasedbe, ki je moral pisatelja največ truda stati, ker mu je bilo nabirati zanesljivega gradiva po vseh kotih, je najbolj obširen, posebno nadrobno risa pota, trpljenje, bitve in zmage tistih oddelkov, pri katerih so bili slovenski polki. Razen tega se nahajajo v knjižici še površni popisi mest, ob katerih so bile bitve in katera so naši vojaki zasedli. Pridjan je še kratek pregled stanja na jugu koncem leta 1878. — Iz vsega tega je razvidno, da knjiga ni suhoparno naštevavanje bitev, marveč prepletana z mikavnimi političnimi in zgodovinskimi opazkami. Ker je v prvi vrsti namenjena priprostemu ljudstvu, je jezik prav domač, vsakemu lahkoumljiv, tujih in tehničnih izrazov se je pisatelj še skoro preskrbno ogibal. — Tudi unanja oblika knjige, tiskane v narodni tiskarni, je prav okusna, tisk zadosti razločen tudi za oči branja manj vajene. Iz vseh teh vzrokov jo prav toplo priporočamo našemu ljudstvu. Založniku g. Giontiniju, ki se ni vstrašil velikih stroškov, pa želimo najboljši materijelni vspeh uže tudi zato, ker je izdal uže marsikatero podučno knjigo za priprosti narod slovenski. — Cena knjigi je 50 kr., trdo vezani 60 kr., po pošti pa po 5 kr. več, kar znaša poštnina. Dobiva se pri založniku, pa tudi pri drugih knjigarjih.

* *„Slavjanski almanah“.* Redakcijski odbor za slavjanski almanah, ki ga bodo izdali uže bodočega januarja Dunajski slavjanski visokošolci, daje na znanje, da je obrok za dopošiljavanje spisov in za naročevanje le do konca decembra tega leta trajajoč. Almanah bode obširen. Obsegal bode nad 20 tiskanih pól in sicer spise in poezije v sedem slavjanskih narečjih. Poljaci, ki si zmirom svojo pogačo pekó, so se koj skraja podvzetju odtegnili opravičevaje se, da za uje ni oportunni čas, a pristopili so Bolgari. Tvarine poslali so pisatelji raznih slav. narodnosti, posebno Čehi, Rusi, Slovaci, Slovenci, med katerimi odlikujejo se med družimi najspretnejša peresa. Kdor se še ni naročil, naj se podviza, kajti naročniki in podporniki natisnili bodo se v almanahu. Almanah veljá za naročnike s predplačo 1 gold. 20 kr., pozneje 1 gold. 60 kr. Naroča se pod naslovom: „Todor vitez Stefanovič-Vilovski, Wien, Neubau, Burggasse Nr. 24.“

* *Naravoslovje (morala)* slovenski spisano od gosp. župnika Kosec-a, bo izdala tiskarna družbe sv. Mohora, če se do Božiča oglasi 600 naročnikov. Knjiga se bo prejemala proti poštaemu povzetju. Podpirajmo ovo prvo knjigo slovensko v tej stroki!

Politične stvari.

Nova dualistična nevarnost za Avstrijo.

Kar je v Avstriji rodil se dualizem, je to prej tako bogato cesarstvo v položaji posestnika, ki je svoje premoženje razdelil med dva sinova tako, da vsak za-se gospodari. Bratov je bil prvi priden, vsaj ni prišel popolnoma na kant, a drugi je potratno živel, slabo gospodaril, delal velike dolgove, od katerih ima velike ob-